

THE POWER OF POSITIVE WRITING ABOUT EXILE: VINTILĂ HORIA NOVELIST

Luiza Catrinel MARINESCU
Institutul Limbii Române, București, România
Facultatea de Filologie Clasică și Modernă,
Universitatea Sf. Kliment Ohridsky, Sofia, Bulgaria

Abstract: The power of positive writing about exile is one of the major habits of the successful writers. About the gulag and exile, as a concentratory form of discovering the happiness of salvation from the ostrogoths few authors had the talent to write, combining livesque, with the symbolic. Vintilă Horia was preoccupied with bringing together in the pages of his books the discoveries of the physics of the twentieth century and with the philosophical and literary implications of the modification of the worldview of contemporary man. The present study aims to point out the trajectory of a spiritual destiny of a writer who, after a career on the rise in the interwar period, after the creation of the magazine "Meșterul Manole" symbolic myth of the Romanian culture, the writer in exile in the post-war period, as a voluntary form of defense against the persecution that sentenced him to forced labor for life, he literary capitalized on this experience of exile in his own country as punishment, plague, persecution, proscription, banishment, expulsion, deportation, persecution and refuge. In the geometry of exile there are concentric circles regarding the Romanian exile, because the liberation from a circle involves entering a circle with a slightly larger radius, but as round and perfect as the first. Believing in himself as a gifted writer, his philosophy of life does not ignore the life's problems in exile, but rather explains the problems and their solutions in a practical and mythological approach of life in exile and its full potential. In his novels and his work of creative writing and spiritual living Vintilă Horia offers to the humanity the best example of writer who fulfilled his destiny even in exile.

Keywords: Vintilă Horia, Romanian novelist, postwar exile, Goncourt prize, Romanian literature.

Caracter puternic, om înzestrat cu talentul de a transforma gândurile din cuvinte în realitate, scriitor harnic, cu simțul măsurii, autor care nu a renunțat niciodată la valorile sale, Vintilă Horia este un scriitor român al cărui destin de excepție l-a făcut să fie cunoscut mai ales în exil, asta după ce, odată cu schimbarea regimului politic, devenise indezirabil în țara sa căzută sub ocupație sovietico-stalinistă. În grădina gândurilor sufletului său în care au fost concepute toate paginile scrierilor sale se simte grija scriitorului pentru cuvântul care zidește și care dă naștere clasicele valori ale binelui, frumosului și adevărului, cuvinte-semințe, care germinează de îndată ce sunt citite în sufletele cititorilor săi. Fertilitatea scrierilor sale este evidentă cu precădere în anii din urmă, când romanele sale au început să fie publicate și recitate în România, acolo unde au fost înțelese în cheia corectă în care au fost scrise, din ce în ce mai mult. Indiferent de ideologia de care aparține, fără îndoială, se știe că orice fel de regim ideologic își are aristocrația sa spirituală. Aristocrat al spiritului, cultivator al cuvântului scris, Vintilă Horia rămâne un exemplu de scriitor de succes din literatura românească a exilului ale cărui romane sunt demne de cercetat.

Despre gulag și exil în propria țară, ca formă concentraționară a descoperirii fericii și a *Salvării de ostrogoți* puțini autori au avut talentul să scrie, îmbinând livrescul, cu simbolicul, cu atracția pentru tema manuscrisului găsit și cu fantasticul oniric. Cu mult timp înainte de romanele lui Umberto Eco, Vintilă Horia a fost preocupat de reunirea în paginile cărților sale a descoperirilor fizicii veacului al XX-lea și de implicațiile filosofice și literare ale modificării concepției despre lume a omului contemporan. Romanele sale redactate în română, franceză și spaniolă sunt exemple de literatură care abordează problema geometriei concentraționare punând semnul egalității între gulag și exil.

Prezentul studiu își propune să puncteze traiectoria unui destin spiritual al unui scriitor care, după o carieră în ascensiune în perioada interbelică, după concepția revistei „Meșterul Manole” simbolic mit al culturii române, scriitorul aflat în exil în perioada postbelică, ca formă voluntară de apărare împotriva prigoanei care l-a condamnat la muncă silnică pe viață, a valorificat literar această experiență a exilului în propria țară ca pedeapsă, urgie, prigoană, prosciere, proscipție. surghiun, expulzare, deportare, pribegie și refugiu. În geometria exilului există cercuri concentrice în privința exilului românesc, căci eliberarea dintr-un cerc presupune intrarea într-un cerc cu raza puțin mai mare, dar rotund și perfect ca și primul. Și acest lucru se întâmplă pentru că în centrul acestei construcții geometrice de cercuri concentrice există un centru comun de putere, profund și autentic: fie că e vorba despre fascism, fie că este vorba despre comunism. Studiul, structurat în patru capitole :

- Există *Salvarea de ostrogoți* ?
- Explorarea ezoterică din biblioteca imaginară în cheie contemporană
- Exilul interior : manuscrisul și lectura circulară
- Spirala și reîntoarcerea eternă la frontierele spiritului

își propune să contureze traseul literar al unui scriitor european născut în România și care și-a transformat creația literară într-o făclie pe colinele de pe care se văd munții cei mai înalți ai literaturii adevărate și nepieritoare.

Oare există scriitor mai tragic decât acest dăruit autor al descrierii orizonturilor necuprinse și al granițelor impuse din rațiuni omenești care reînvie momente din trecutul prăfuit de uitare și de suferința crimelor celor mai odioase? Scrisul său, asemenea unui ascuțit strigăt de disperare și de despovărare de amintirea aceluși trecut chinuitor cristalizează eforturile de supraviețuire într-un univers concentraționar ostil. „Închid ochii ca să trăiesc” scria Vintilă Horia în *Dumnezeu s-a născut în exil*, cartea care l-a făcut cunoscut lumii întregi pentru talentul și forța excepțională sensibilă a cuvântului scris. Chiar în anul 1958, exact când se celebrau două milenii de la nașterea lui Publius Ovidius Naso, Vintilă Horia a avut o revelație livrescă: similaritatea destinului celor exilați. Vintilă Horia era exilat la Madrid întocmai precum Ovidius fusese exilat la Tomis. Această revelație este cea care a dat naștere romanului *Dumnezeu s-a născut în exil*. Autorul își notase împrejurările în care această lucrare a sa devenise cunoscută și apreciată de publicul parizian, selectată și premiată a academicienii francezi.

„Într-o după-amiază pariziană a lunii noiembrie 1960 mă aflam la prietenul meu Raumont Abellie și discutam despre vâlva pe care presa franceză o stârnise în jurul

romanului *Dumnezeu s-a născut în exil* și care, în cursa către Premiul Goncourt, rămăsese printre cele două sau trei cărți cu mai multe posibilități de reușită. A doua zi lucrurile aveau să se lămurească, însă dedicat nu numai literaturii, dar și astrologiei, studiilor tradiționale, interpretării matematice a Bibliei și ingineriei (deoarece Abellio este inginer și matematician și nu numai romancier și filosof), prietenul meu începu să-mi facă horoscopul, ca să-mi prezică dacă aveam sau nu să fiu premiat. A trebuit deci să-i spun, în primul rând, ora și ziua nașterii: 18 decembrie 1915, într-o vineri la ora opt și jumătate seara. După lungi calcule, după alte întrebări, răspunsul a fost clar:

-Nu-ți face iluzii, dezvăță-te de idee, dacă ai avut-o. Premiul Gouncourt nu va fi al dumitale. I-am mărturisit că asta era și convingerea mea și că tot bâlciul literaro-comercial care fusese organizat în jurul cărții mele nu avea alt scop decât să pună în evidență pe adevăratul candidat, care trebuia să fie un francez.

Am plecat foarte calm de la Abellio, pentru că niciodată nu-mi trecuse prin minte că aș fi putut lua Premiul Goncourt, fiind un străin, un exilat, cineva care nici măcar nu locuise în Franța până în octombrie din același an, editat fiind în același timp, de o editură care fusese mare pe vremuri, dar care trecuse pe al doilea plan și nu avea, deci, nici în marele public, nici printre membrii Academiei Gouncourt, prestigiul și posibilitățile materiale de a ajunge la potou, cum se spunea în jargonul jurnalistic de atunci. Un premiu literar, era în primul rând, o cursă de cai. E adevărat că văzuse în drum către Abeillo, în vitrina de la Librăria Gallimard, pe Bulevardul Raspail, cartea mea suită pe un cal pe care stătea scris: Premier prix, în timp ce romanele rivalilor mei ocupau locul doi și trei. E adevărat că cititorii librăriei din Clichy, care votau cu o zi înainte de Premiu și alegeau pe câștigător după voia și gustul lor, votaseră pentru *Dumnezeu s-a născut în exil*. Toate aceste povestiri aveau pentru mine o valoare imensă, însă pur și simplu sentimentală. Era ca un fel de consacrare destinată să mă consoleze pentru pierderea de a doua zi. Eram nespus de fericit pentru că romanul meu ajunsese în finală. Restul nu mai avea niciun fel de importanță și profeția astrologică a lui Abellio nu venea decât să îmi confirme logicele mele certitudini.

A doua zi însă, în ciuda prezicerii și a propriilor mele îndoieli, premiul mi-a fost acordat așa cum vom vedea în alt capitol.” (Vintilă Horia- *Memoriile unui fost săgetător*, București, Editura Vremea, colecția Fapte, idei, documente, 2015, p. 11, 12)

Scriitorii selectați de academicienii și publicul francez în acel noiembrie 1960 erau Albert Simonin, Vintilă Horia și Henry Thomas. Scriitorul român nu se gândise niciodată că ar fi putut primi această distincție intelectuală deosebită, care să îi încununeze munca de scriitor aflat în exil în Franța, asta după ce în țară numele îi fusese trecut la index iar persona lui ar fi putut fi persecutată și ucisă dacă ar fi fost arestat. Dar faima adevărată a scriitorului Vintilă Horia a crescut în mod nedrept printr-un scandal, provocat de intervenția scriitorilor afiliați partidului comunist, ca un comando proletar obedient partidului comunist român și revistelor românești ale perioadei comuniste *Scânteia*, *Contemporanul*, care titrau în mod tipic, în numele clasei muncitoare antifasciste despre „transfugul Vintilă Horia Caftangioglu” (Nici măcar nu îi scriseseră numele corect, ce pretenție să mai ai ca să i se citească și opera?) și despre *Răsunătorul eșec al celor care au premiat pe un fascist notoriu*. Acuzația era cu neputință de demontat, în condițiile în

care există prejudecata că toți cei care reușesc să publice ceva într-o anumită perioadă cu un anumit regim politic sunt afiliați ideologiei și incapabili de a se reinventa ulterior. Ceea ce este clar, ca și în cazul securității din regimul ulterior este faptul că cercurile și nucleele de inteligență și talent există și într-un caz și în celălalt, fiind cu neputință de ignorat și de amestecat cu forța brută, criminală și atât de incriminată pe drept cuvânt.

Vintilă Horia e pseudonimul literar al lui Vintilă Caftangioglu, născut la 18/31 decembrie 1915 la Segarcea și decedat pe 4 aprilie 1992 la Collado Villalba, Madrid. Vintilă Horia a fost diplomat, eseist, filozof, jurnalist, pedagog, poet și romancier român, care a scris înainte de 1944, iar apoi, după plecarea din țară, a scris în special în limbile română, franceză și spaniolă. Romanele sale au apărut începând din 1942: *Acolo și stelele ard*, Ed. Gorjan, București, 1942; *Dieu est né en exil*, Fayard, Paris, 1960; *Le Chevalier de la Résignation*, Fayard, Paris, 1961; *Les Impossibles*, Fayard, Paris, 1962; *La septième lettre. Le roman de Platon*, Plon, Paris, 1964; *Une femme pour l'Apocalypse*, Julliard, Paris, 1968. *El hombre de las nieblas*, Plaza y Janés, Barcelona, 1970; *El viaje a San Marcos*, Magisterio Español, Madrid, 1972; *Marta o la segunda guerra*, Plaza y Janés, Barcelona, 1982; *Persécutez Boèce*, Lausanne, L'Age d'Homme, 1987; *Un sepulcro en el cielo*, Planeta, Barcelona, 1987; *Les clefs du crépuscule*, L'Age d'Homme, Lausanne, 1988; *Mai sus de miazănoapte*, Cartea Românească, București, 1992.

În anii disperării fasciste din România, mai exact în 1941, Vintilă Horia a scris nuvela *Moartea morții mele*, împreună cu primul său roman, *Acolo și stelele ard...* ambele publicate la editura Gorjan din București în 1942. Atmosfera fantastică, neînchistată de repere istorice concrete e completată de exotismul unei geografii simbolice în care Viena, apele Dunării, insula Minorca, orașul Ciudadela și valurile Mediteranei se ordonează în spirala amintirilor unui personaj care a împlinit 100 de ani și care și-a ucis propria moarte, întruchipată de un personaj pe cât de neverosimil pe atât de enigmatic obținând, precum în basmele românești Viața fără de moarte sau Eternitatea. Amestecul de realitate și irealitate face parte dintre caracteristicile stilului scriitorului Vintilă Horia, care ridică vâlul Mayei pentru a-l lăsa apoi să unduiască asupra lucrurilor și întâmplărilor constitutind un prilej de meditație.

Scriitor îndrăgostit de cunoașterea veacului în care a avut norocul să se nască, Vintilă Horia pune întrebări pertinente și dă răspunsuri care îți taie răsuflarea, pentru că în timp aceste răspunsuri au început să se adeverească. În eternitatea clipelor câștigate prin muncă și talent, Vintilă Horia a avut răgazul de a-și scrie memoriile: *Journal d'un paysan du Danube, Table Ronde*, Paris, 1966; *Scrisori din Exil*, vol. I și II, corespondența dintre Vintilă Horia și fratele său Alexandre Castaing (1972-1992), 2011, 350p.; *Jurnalul unui fost săgetator*, Ed. Vremea, București, 2015.

„Dacă însă Moartea morții mele a fost adevărată, atunci voi putea scrie cândva, după alte sute de ani de plictiseală, memoriile unui milenar. Până atunci, Doamne, cum îmi voi ucide timpul? Asta e întrebarea.

Viena, Decembrie 1941.” (Horia, 2021: 153)

Pentru un roman cu un titlu asemănător, *Așteptând ceasul de apoi*, Dinu Pillat a plătit cu ani grei de închisoare. (Vezi Dinu Pillat *Așteptând ceasul de apoi*, Editura

Humanitas, 2010 și Soarta unei cărți condamnate în volumul *Imaginația speranței*, volum în dialog Monica Pillat și Vasile Bănescu, Editura Eikon, București, 2018.) Literatura fantastică de tip vizionar și profetic plăsmuită de scriitorii literaturii interbelice ar fi putut să îl condamne în perioada stalinistă și pe Mircea Eliade pentru același delict, de a scrie literatură fantastică cu înțelesuri ezoterice deschizătoare de semnificații profunde cu privire la viața veșnică a celui care mânuiește condeiul inspirat. Romanele sale fantastice pot fi considerate o rampă de lansare către meditația asupra condiției omului eliberat, în contradicție evidentă cu direcția realismului doctrinar, captiv în clișeele și capcanele limbajului desacralizat, impus de regimul concentraționar comunist.

Într-una dintre cărțile sale *Călătoria la centrele pământului*, Vintilă Horia era preocupat de explorarea celei mai mari energii spirituale a timpului nostru, cea a celor mai luminați oameni, contemporani ai săi, meniți să fie călăuze ale umanității în cel de al douăzecilea veac. Această călătorie cu sensul de inițiere spirituală a fost de fapt sensul vieții acestui scriitor român care și-a desfășurat activitatea atât în țară cât și în exil Spre deosebire de Jules Verne care urmărise centrul geodezic, călătoria spre centrul spiritual al planetei presupune inițiere și ucenicie în pregătirea interviurilor și întâlnirilor cu fascinanta grupare aleasă ca model pentru oameni. Seria de interviuri povestite, realizate cu umaniști și cu oameni de știință este o fascinantă împletire a fibrelor spirituale ale umanității din veacul din urmă. Conștient de faptul că întâlnirea cu cele mai fascinante idei ale filosofilor, umaniști sau oameni de știință prin formația lor, este un privilegiu, autorul român scrie referindu-se la momentul în care destinul umanității se schimbă, fără nicio discuție:

„Ne aflăm, în mod sigur într-un moment decisiv al evoluției noastre, cel al unei mutații esențiale, din pragul căreia este indispensabil să examinăm totul, prin tot ceea ce am elaborat până în ziua de azi pe căi diferite și contradictorii uneori. Dacă este adevărat că intrăm într-o galaxie Marconi și suntem pe punctul de a abandona Galaxia Gutenberg, așa cum susține McLuhan, atunci momentul nostru, cel al cuceririi atomului și al spațiului interstelar, ar putea avea paralelisme sale cu epoca în care Socrate își lua rămas bun de la această lume pentru a face loc unei ere noi, cea a lui Platon. Cuvântul rostit, transmiterea cunoștințelor de la maestru la discipol, metodă tipică presocraticilor și pitagoreicilor, care definește o civilizație orală sau analfabetă, așa cum susține McLuhan, intră într-un ciclu alfabetic, cel al cuvântului scris, al cunoștințelor încrustrate pe un pergament, pe o foaie de hârtie sau pe un papirus, iar mai târziu pe mai multe foi de hârtie, atunci când cele scrise devin un act tipografic.

În acest moment intrăm oarecum într-un nou ciclu oral, datorat electricității și mass-mediei, care răpesc cuvântului tipărit puterile sale, pentru a le ceda vechiului receptor urechea. Este vorba despre o reală mutație? Așa se pare.” (Horia, 2015: 16)

În acest context, romanele sale istorice sunt de cele mai multe ori fantastice dialoguri sau monologuri imaginare, ce conțin interogații asupra filosofiei istoriei românești, aflată în centrul energiei spiralei evoluției europene. *Cavalerul resemnării* este un roman metaforă cu o vagă referință istorică românească la vremea sultanului Baiazid și la Bătrânul tată, domnitorul țării, care are îndrăzneala unui înger căzut, căci îl

blestemă pe Dumnezeu pentru că a îngăduit victoria păgânului care i-a pustiit țara. Radu-Negru, fiul său e conștient de moștenirea pe care tatăl său i-a lăsat-o prin confesiunea făcută pe patul de moarte și încearcă să își continue viața din perspectiva domnitorului unei țări aproape cucerită, care nu renunță însă la rezistență și la luptă. În spiritul lui Kafka, în sensul istoriei absurde, violente și crude care nu oferă niciun altfel de răspuns celui care refuză să i se supună, Radu-Negru e un personaj al frondei și al exilului, un simbol al luptătorului care, cu demnitate și inteligență, alege să nu renunțe la rolul său de cavaler al resemnării. În spiritul ironic al lui Robert Musil, Radu Negru contemplă modernitatea orientală a Veneției și luxul extravagant al artei sale, care iluminează atât sufletele precum și decăderea moravurilor în strălucitoarea republică maritimă italiană medievală. Declinul Europei occidentale este un pretext de meditație pentru domnitorul român care încearcă să se alieze cu cei care mai devreme sau mai târziu vor avea de luptat și ei pentru a-și proteja opulența, luxul și prosperitatea. El are demnitatea și măreția pe care numai curajul disperării îl oferă, atunci când absolut toți cei pe care îi contactează spre încheierea unei alianțe îl refuză pur și simplu. Complicatul mecanism diplomatic în care intrigile otomane se împletesc cu otrava civilizației venețiene degradată de viciu, de plăceri lascive și de crime sunt culorile peisajului descris de Vintilă Horia în manieră rafinată și foarte bine documentată. Referințele culturale sunt mărci ale prestigiului invadat de degradare, sunt cinice demarcații de interes frivol și, mai ales, elemente de contrast pentru Europa medievală, cea cu două motoare, unul de protecție și altul de supraviețuire: Veneția, poleita Republică a Leului, Serenissima adică Prealuminata republică de la granița Imperiului Bizantin, cu elegante ogive și elemente de arhitectură împrumutate sau adaptate (dacă nu imitate) din îndepărtatul Orient Mijlociu, Regina Mărilor și a comerțului orient și Valahia, ținut al pădurilor și al oamenilor care au supraviețuit după nenumărate sacrificii invaziilor, jafurilor, războaielor, cuceririlor. Deși dușmanul celor două state este comun, Veneția și Valahia au fost foarte aproape de a se alia împotriva dușmanului comun, care cu perfidie și violență a reușit să le dezbină încercând să le cucerească. În spiritul lui Hermann Broch din *Lunaticii* sau din *Moartea lui Virgiliu* Vintilă Horia descrie o criză a degradării valorilor în lumea Europei strălucite medieval. Personajele lui Vintilă Horia au, ca și cele din *Ulise* de James Joyce o umbră mitică, în sensul că raportarea lor simbolică se face la modelul mitic, al unui etos arhicunoscut, detaliat în manieră specifică, împletind filonul naturalist cu cel fantastic și cu cel oniric. Neutralitatea dubioasă pe care o descoperă în Veneția, orașul internațional al diplomației fără diplomație îl face pe Radu Negru să se întoarcă în codrul oamenilor săi, hotărât să lupte, conștient de faptul că, și dacă blestemă și dacă nu blestemă, destinul său este acela de a lupta pentru a învinge cu orice preț. În *Nota finală* autorul scria:

„Această carte a fost scrisă în 1959, imediat după terminarea precedentei *Dumnezeu s-a născut în exil* și înainte de a cunoaște soarta ce o aștepta, vreau să spun înainte de răspunsul editorului. Este la fel de contemporană ca și cealaltă, în pofida cadrului ei istoric.

Trebuie adesea acceptată persepectiva exilului pentru a ajunge precum Radu-Negru, la această resemnare care este în fond doar o luptă mai dură decât alta, mai

atrăgătoare și mai directă, dar de sfârșitul căreia depinde tot ceea ce este omenesc în om. Turcii, ca și Veneția, pădurea, ca și Erratino, nu sunt decât simboluri vii. Cititorului îi revine sarcina de a le recunoaște, punându-le la timpul prezent. (...)

Am fost sfătuit să scriu o carte pentru a explica și a justifica anumite articole publicate în România acum douăzeci și cinci de ani și care au stârnit acea penibilă campanie de presă. Nu am făcut-o, căci nu am nimic de explicat și nimic de justificat. Eu sunt cărțile mele. Restul e literatură” (Horia, 2016: 177)

Cel din urmă roman al lui Vintilă Horia *Mai sus de miazănoapte* redactat în limba română în perioada 10 august-22 octombrie 1991 este primul roman scris după 40 de ani de exil. El are ca personaj central figura lui Ștefan cel Mare, surprinsă în ultimele clipe de viață, când faptele trecute se derulează și sunt revăzute la o altă dimensiune, ce le conferă semnificații simbolice aparte. Spre deosebire de *Apus de soare* a lui Barbu Ștefănescu Delavrancea, opera lui Vintilă Horia este o delicată construcție de o fină substanță psihologică și umană în care virtuțile filologice ale cuvântului din letopiseț se îngemănează cu parfumul limbii vorbite și cu mărturisirea de credință a originii creștine, ca semn al identității nobile, cu neputință de contestat. Motourile extrase din operele cronicarilor sunt o chintesență a mesajului umanist creștin al autorului:

„...Că Dumnezeu nu în mulți, ci în puțini arată puterea sa.... (Grigore Ureche)

Deci, fraților cetitori, cu cât veți învăța a ceti pre acest letopisețu mai mult, cu atât veți ști a vă feri de primejdii și veți fi mai învățați a dare respunsuri la sfaturi ori la taină.... (Ion Neculce)

...Ce sosiră asupra noastră cumplite aceste vremi de acmu, de nu stăm de scrisori, ce de griji și de suspinuri. Și la acestu fel de scrisoare gându slobod și fără valuri trebuiește. Iară noi privim cumplite vremi și cumpănă mare pământului nostru și noă. (Miron Costin)”

Discursul romanesc ia forma confesiunii retrospective, iar dialogurile se topesc în narațiune cu firescul visului cu care se amestecă viața. Decantarea oniricului de realitatea vieții este misiunea pe care autorul i-a rezervă cititorului său. Dialogul e rememorat și adnotat de lipsa punctuației specifice funcției dialogice, pentru că de fapt dialogul rememorat e repetat de aceeași persoană, cea care povestește. Vocile narative sunt menționate de numele capitolelor: Ștefan, Duma, Matteo Muriano, Maria din Hârlău, iar ultimul capitol, cel de al șaptesprezecelea se intitulează Petru Rareș. Vocile narative amintesc de modernitate, pentru că orice voce narativă reprezintă perspectiva din care povestea este spusă. Utilizarea persoanei întâi singular dă impresia că cel care povestește este chiar personajul principal. Dar există și un joc narativ al autorului cu cititorul său pe care îl provoacă să mediteze asupra semnificațiilor și mai ales asupra sensibilității cu care povestea e relatată.

„Mă apropiai, în acel amurg de neuitat, de calul lui Ștefan. Măria Ta, cum stăm cu rana de la picior? Tu nu vezi că nu mai am picior? Mi-au crescut aripi în locul picioarelor. Teamă mi-e că nu șii să le oblojești.” (Horia, 2020:102)

Povestea e deșirată separat, din perspective narative separate, iar spirala ei este toarsă și împletită de vorbele fiecărui personaj-narator care o răsuțește cu sensibilitatea

și delicatețea propriei înțelegeri. Ghemul povestirii urmează spirala poveștii lânei de aur din care, cei care citesc își vor forma propria imagine prin urmărirea spiralei firului povestirii. Perpectivile narative se împletesc, căci faptele descrise, felul în care au fost ele percepute de cel care le povestește și, mai ales, semnificația acestora se îmbină cu măiestrie tridimensională, lăsând cititorului libertatea de a le identifica, de a le gândi sau de a le intui. Gândurile stârnite de lectura acestor rânduri au darul, conform anticelor învățăături, să stârneasce un turbion, o spirală care atrage din Univers tot ceea ce e necesar pentru a se materializa. Dacă vortexul acesta al faptelor și al legendelor despre Ștefan cel Mare ar trebui să se materializeze, de bună seamă că cea mai potrivită formă ar fi aceea a bourului alb, pe care Petru Rareș îl zărește și îl urmărește până când acest dispăre în finalul romanului. Dacă toate acestea sunt citite în cheie modernă, de bună seamă că semnificațiile scrisului lui Vintilă Horia se reactualizează mereu:

„Europa se termină la Nistru și la gurile Dunării, acolo unde se termină și Moldova, deci nu putea să fie altfel, nici în oameni, nici în locuri. Iar dincolo de orice posibilitate de asemănare sau de deosebire, altceva începea să se definească, ieșind ca un miez dintr-o nucă, în prima toamnă a culesului meu moldovenesc. Cred, că toți apusenii, rând pe rând, ar trebui să vină aici și să petreacă un timp, ca să vadă cum arată lumea, de la margine spre centru și nu invers. Moldova e ca un proces inițiat, fără de care nicio *aproximatio veritas* nu e posibilă. Țara asta ar trebui transformată de umaniști în autocunoaștere.” (Horia, 2020: 213)

Tehnica manuscrisului reinterpretat, a textului ca palimpsest, a povestirii cu referințe multiculturale fac parte din arsenalul stilistic al lui Vintilă Horia, documentat călător cercetător și observator cultural, instruit și sensibil scriitor al veacului prin care a trecut. Membru al grupării literare *Meșterul Manole*, Vintilă Horia a crezut mereu că mitul este povestirea primordială la care sunt racordate în mod nevăzut, prin fire sublime de o finețe siderală toate existențele ulterioare. Așa spre exemplu, în numărul dedicat lui Eminescu de poezii, eseistii și criticii ultimului val al perioadei interbelice, Pericle Martinescu povestește despre ancheta inițiată de Vintilă Horia cu privire la receptarea operei lui Eminescu de către contemporani, la 50 de ani de la trecerea lui în Cerurile Poeziei. Concluzia lui Vintilă Horia era consemnată în paginile revistei *Meșterul Manole* care îi întreba pe cititori cum l-au cunoscut pe Eminescu și în ce constă valoarea actuală și universală a operei sale:

El își amintise că îl cunoscuse pe Eminescu grație

„prietenului Constantin Micu, poetul și eseistul care comenta odinioară la șezătorile societății Ion Heliade Rădulescu, a elevilor de la Colegiul Național Sfântul Sava, versurile misterioase ale comemoratului de astăzi. (...)”

Valoarea actuală și universală a lui Eminescu stă, cred, în armonia perfect realizată a personalității sale literare și omenești.” (Horia, 1997: 15, 17)

Fire sensibilă, avidă de informații și veșnic dornic de a își îmbogăți nivelul de evoluție a scrisului, Vintilă Horia descoperise încă din anii de școală virtuțile exilului interior prin intermediul lecturilor variate, care îi deschideau noi orizonturi și care îi

dezvăluiau un paradox remarcat și de Ion Vianu: „ca scriitor ești cu limba legată ori legat de limbă”. Exact acest paradox al exilului interior, în cazul exilatului politic va genera inspirația condeiului înmuiat în cerneala cuvintelor franțuzești sau spaniole. Căzut în plasa exilului de acasă care îl acoperise cu plasa interdicției, a cenzurii, Vintilă Horia a continuat să scrie cu demnitate și să fie citit, pentru că decupat din realitatea literaturii din țara în care se născuse, el trăia virtual prin paginile scrise cu sensibilitate și talent. Exilul, cruce a scriitorului de limbă română în occident este trăit cu demnitate și curaj prin intermediul paginilor, mărturie a istoriei care aberant și crud îi prigonește pe cei care îi descoperă sensul. Exilul ca fenomen este pentru scriitorul de limbă română concomitent și aventură, și salvare, și fugă, și fugărire, și sancțiune, și opțiune, și terapie, și revanșă, și refuz, și revoltă, și regăsire, și dor de ducă, și lehamite, și întâmplare, și frică, și curaj, și soluție pentru toate situațiile lipsite de soluție. Saltul din exilul interior spre cel exterior este o întâmplare, dar ceea ce contează cu adevărat este felul în care ea a fost valorizată de către Vintilă Horia, scriitorul.

❏ Scriind despre tema fundamentală a creștinismului, *Crucea* Vintilă Horia consideră epoca în care i-a fost dat să trăiască drept o zonă crepusculară, deosebit de spectaculoasă și periculoasă, dacă reușești să ai revelația simbolului fundamental, care leagă materialul de spiritual:

„La mijlocul și poate chiar la sfârșitul unei perioade precum cea pe care tocmai o parcurgem, de întunecare dat fiindcă este crepusculară, limpezitoare ca o toamnă capabilă să mărească perspectivele prin însuși faptul sosirii ei, tema crucii ne poate apărea ca o temă fundamentală a creștinismului. Situați la sfârșitul unui timp, obligați să considerăm crucea drept simbolul de pe urmă, cercetarea noastră ne va conduce neândoielnic, într-un mod logic și intuitiv totodată, spre latura istorică și eshatologică pe care acest simbol o ascunde și o revelează în dubla sa proiecție în spațiu și în timp, Separarea pe orizontală împarte sfera în două emisfere, cea de jos fiind cea a științei (cantitativă și multiplă potrivit lui Abellio), iar cea de sus a cunoașterii, pe când centrul va marca locul conștiinței (naturală atunci când se deschide spre ceea ce este jos, trancedentală, atunci când privește în sus). Prin asta se manifestă de altfel și dublul simbolism al crucii, cel al crucii orizontale, pe de o parte, al înălțării crucii pe de altă parte.” (Horia, 2017: 33)

Curajul de a scrie cu talent revelator a fost cu neputință de confiscat de către regimul comunist scriitorului Vintilă Horia, căci regimul comunist în permanență se lupta cu tot felul de dușmani, dar mai ales cu Adevărul pe care îl silise să se exileze. În astfel de condiții, scriitorul român Vintilă Horia a avut curajul, demnitatea și caracterul de a nu își amputa destinul de creator. Exilul său spre propriul interior i-a fortificat esențele ființei și vocației, adică rezistența prin cultură.

Într-o epocă ciudată, în care a fi cult și a avea ură era ceva obișnuit, scriitorul Vintilă Horia s-a detașat net de majoritatea colegilor săi de generație, convins fiind că reîntoarcerea la frontierele spiritului este sensul oricărei spirale evolutive.

Bibliografie:

Albu, Angheliescu, 2015: Albu Mihaela și Dan Angheliescu, *Eseistica lui Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate*, Craiova, Aius, 2015.

- Horia, 2015: Corespondența lui Vintilă Horia cu Basarab Nicolescu : Traian D. Lazăr și Raluca Andreescu, Scrisori din exil – Arhiva literară Basarab Nicolescu, Curtea Veche, București, 2015, capitolul „Drumul spre transdisciplinaritate – Vintilă Horia-Basarab Nicolescu”, p. 215-271.
- Horia, 2015a: Corespondența lui Vintilă Horia cu Ștefan Lupășcu: Oana Soare, Stéphane Lupasco – Infinitul și experiența. Corespondență primită, articole, interviuri, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2015, p. 241.
- Horia, 2008 :Crăciunescu, Pompiliu Vintilă Horia - Translittérature et Réalité, Editura L’Homme Indivis, Veauche, Franța, 2008.
- Horia, 2011 : Crăciunescu, Vintilă Horia - Transliteratură și Realitate, București, Curtea Veche, 2011.
- Elvireanu, Sonia Fața întunecată a lui Ianus – Vintilă Horia, Dumitru Țepeneag, Norman Manea, Gabriel Pleșa, Editura Tipo Moldova, Colecția „Academica”, Iași, 2013.
- Florescu, 2014 : Florescu, Nicolae Vintilă Horia între „ieșirea din a exista și intrarea în a fi”, București, Editura Jurnalul Literar, 2014. Pompiliu
- Gânscă, 2001 : Gânscă, Crenguța Vintilă Horia. Al zecelea cerc: eseu despre o trilogie a exilului, Cluj-Napoca, Dacia, 2001.
- Horia, 1942: Horia, Vintilă, Acolo și stelele ard, Ed. Gorjan, București, 1942.
- Horia, 2021 : Horia, Vintilă Acolo și stelele ard, Ed. Vreamea, București, 2021.
- Horia, 1960 : Horia, Vintilă, Dieu est né en exil, Fayard, Paris, 1960.
- Horia, 1966 : Horia, Vintilă, Journal d’un paysan du Danube, Table Ronde, Paris, 1966;
- Horia, 2016: Horia, Vintilă, Jurnalul unui țăran de la Dunăre, Editura Vreamea, București, 2016, 9789736457630 (ISBN10: 973645763X)
- Horia, 2011a : Horia, Vintilă, Scrisori din Exil, vol.I si II, corespondența dintre Vintilă Horia și fratele său Alexandre Castaing (1972-1992), 2011, 350p.;
- Horia, 2015c: Horia, Vintilă, Jurnalul unui fost săgetator, Ed. Vreamea, București, 2015.
- Horia, 1961 : Horia, Vintilă, Le Chevalier de la Résignation, Fayard, Paris, 1961.
- Horia, 1962 : Horia, Vintilă, Les Impossibles, Fayard, Paris, 1962.
- Horia, 1964 : Horia, Vintilă, La septième lettre. Le roman de Platon, Plon, Paris, 1964.
- Horia, 1968 : Horia, Vintilă, Une femme pour l’Apocalypse, Julliard, Paris, 1968.
- Horia, 1970 : Horia, Vintilă, El hombre de las nieblas, Plaza y Janés, Barcelona, 1970.
- Horia, 1972: Horia, Vintilă, El viaje a San Marcos, Magisterio Español, Madrid, 1972.
- Horia, 1982 : Horia, Vintilă, Marta o la segunda guerra, Plaza y Janés, Barcelona, 1982.
- Horia, 1987 : Horia, Vintilă, Persécutez Boèce, Lausanne, L’Age d’Homme, 1987.
- Horia, 1987a : Horia, Vintilă, Un sepulcro en el cielo, Planeta, Barcelona, 1987.
- Horia, 1988 : Horia, Vintilă, Les clefs du crépuscule, L’Age d’Homme, Lausanne, 1988.
- Horia, 1992 : Horia, Vintilă, Mai sus de miazănoapte, Cartea Românească, București, 1992.
- Horia, 2015d : Horia, Vintilă Călătorie la centrele pământului Anchetă asupra stării actuale a gândirii, ale artelor și științelor, traducere din limba spaniolă și cuvânt înainte de sanda Popescu Duma, București, Editura Art, 2015
- Horia, 2016 : Horia, Vintilă *Cavalerul resemnării*, Editura Vreamea, București, 2016
- Horia, 2020: Horia Vintilă *Mai sus de miazănoapte*, Editura Vreamea, București, 2020
- Horia, 1997: Horia Vintilă Mărturii literare Eminescu văzut de gruparea Meșterul Manole, colecția Restituiri, Editura Ulpia Traiana, București 1997, p. 15-17
- Horia, 2017: Horia, Vintilă Crucea/ La croix traducere de Ileana Cantuniari, prefață de Radu Preda ilustrații de Marian Zidaru, Editura Vreamea, București, 2017.
- Latiș, 2003: Latiș, Cecilia Arhitecturi paralele: Marguerite Yourcenar –Vintilă Horia, Suceava, Editura Universității din Suceava, 2003.
- Latiș, 2003: Latiș, Cecilia Polifonii creatoare: paralelă între creația lui Marguerite Yourcenar și a lui Vintilă Horia, Suceava, Editura Universității din Suceava, 2003.
- Orian, 2008: Orian, Georgeta Vintilă Horia, un scriitor împotriva timpului său, Cluj-Napoca, Limes, 2008.
- Rotaru, 2002: Rotaru, Marilena Întoarcerea lui Vintilă Horia, Ideea, București, 2002.
- Stolojan, 1999: Stolojan, Sanda Au balcon de l’exil roumain à Paris: avec Cioran, Eugène Ionesco, Mircea Eliade, Vintilă Horia..., Paris, L’Harmattan, 1999.

